

BOLLETÍ DEL DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA

TOM II (1904-1905)

EXIDES FILOLÒGIQUES (p. 2)

Per impulsar més y més la tasca lexicogràfica y completar l'estudi de la nostra fonètica y morfologia, fa mesos [1903] que Moss. Alcover recorre els pobles de Mallorca, amb l'idea de no deixar-ne cap sense visitar, tot aprofitant les llegudes que li queden, que no son gayre.

Aquest estudi molt de temps ha que'l té a Manacor, Sant Llorenç des Cardassar, Son Carrió y Son Servera perque se criá amb gent de tots aqueys pobles. Aont l'ha fet ara, es a Capdepera dia 2 d'agost; a Muro dia 17 de setembre; y dia 26 y 27 a Sineu; dia 28 y 29 a Calonge y Felanitx; dia 3 d'octubre a Montuïri; dia 17 y 18 a Alaró; dia 25 a Esporles; dia 26 a Banyalbufar y Estellencs; dia 8 de novembre a Marratxí; dia 9 a Santa Maria del Camí; dia 10 a Consell; dia 11 a Santa Eugènia; dia 13 a Algaida; dia 14 y 15 a Lluçmajor y Campos; dia 16 a Campos y Santanyí; dia 19 a Binissalem; dia 28 y 29 a Bunyola y Orient; dia 30 a Inca; dia 1^r de desembre a Búger, Campanet y Moscari; y dia 2 a Biniamar, Mancor, Selva y Caimari. Y vaja si ha feta bona replega de mots y formes gramaticals a tots aquey(e)s pobles! y els col·laboradors que hi tenim, qu'han cobrat coratge ferm, y son una bona partida que s'afanyen a omplir cèdules.

MOSS. ALCOVER A BARCELONA (p. 17-25)

S'en hi va anar dia 18 [de gener de 1904] del mes passat per donarhi una bona empenta a *l'Obra del diccionari* y per presentar l'amo Antoni Vicens Santandreu de qui parlam més avall.

Posarem dia per dia les passes que doná per la nostra *Obra* y les coses que hi va enllestir.

Dia 19. Tot-d'una d'arribar se va veure amb els amichs y representants de les diferents societats aont havia de donar conferències, y quedaren closos sobre'l dia qu'havien d'esser.

Dia 20. Presentá l'amo Antoni Vicens a n-el *Círcol Artistich Sant Lluç*, ple d'en gom en gom de gent il·lustrada, que rebé amb esclats de mans-belletas les *glosades* de l'amo Antoni y tothom en romangué esglayat y ple d'entusiasme. Tots l'enrevoltaren, y ienhoresbones y estretes de má per llarch!

Dia 21. Dins la gran sala d'actes del col·legi dels Jesuites, aont s'hi aplegaren els congregants de Maria Inmaculada y Sant Lluís Gonzaga y molts de Pares de la Residència y del Col·legi, Moss. Alcover feu una escitació a n-els Congregants de la *Secció Catalanista* per que seguissen col·laborant a la nostra *Obra*, allá ont eren els primers col·laboradors que hi va haver a Catalunya; y els-e va dir que no estava associat amb les 4.000 cèdules plenes que mos enviaren, y que al menys mos n'havien d'enviar 1.000 per hom, axò es, 16.000 més, per porer figurar tots entre entre'ls *qui tenen poca son*. S'alsá l'eloquent orador D. Be[18]net Pomés, y va prometre en nom de tots que seguirien treballant amb nou ardor y entusiasme.

L'amo Antoni Vicens també va dir allá les seues *glosades*, y tothom en romangué admiradíssim, y se repetí'l triunf del día anterior.

Del col·legi dels Jesuites s'en aná Moss. Alcover a l'*Acadèmia y Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya*, aont l'esperaven els

doctors que componen la *Comissió* que dita Acadèmia ha constituïda per col·laborar a n-el Diccionari. Li feren aquells doctors una rebuda la més coral y li digueren qu'estaven completament a les seues ordes y disposts de tot a treballar allà ont els-e diria. Li demanaren una partida de coses sobre la manera de fer les cèdules y sobre normes y criteris per dur avant la gran tasca lexicogràfica, aont contestá Moss. Alcover tant bé com va sebre, quedantne tant contenta la Comissió, que's va comprometre a cuydarse de tot lo referent a Medicina y Història Natural. De manera que totes les cèdules que hi ha fetes y que's farán de tals ciències, les enviarem a dita Comissió, y ella, una volta plegat tot el material, en farà la revisió y l'eczamen, y demanará l'ajuda de les altres Corporacions científiques similars que crega necessari, y després de ben discutit y estudiat tot, formulará definicions, sometentles a l'aprovació de l'*Acadèmia* en ple; y finalment les mos entregará y les sometrem a la comissió de filòlechs per qu'aquests hi fassen els retochs gramaticals que la puresa de la nostra llengua demán. Axí quedaren la Comissió y Moss. Alcover, que sortí de l'*Acadèmia* y se despedí d'aquells doctors, amb el cor re-deple de gaubansa y d'alegria, com poques vegades s'hi era vist des que va emprendre l'*obra magna del diccionari*.

Dia 22. El vespre doná una conferència a n-el *Centre Excursionista de Catalunya*. Vetassí lo que'n digué *La Veu de Catalunya* de lo endemá:

«Hi havia una gentada que ho omplía tot. Asseguts o drets, per tot ahont hi cabía una persona estava plé.

Al entrar a la sala'l M. I. S. Vicari general de Mallorca, el doctor Antoni Alcover, acompanyant al glosador l'amo Toni-Vicens Santandreu, tothom va posarse dret com a salutació respectuosa. Ocuparen lloch distingit en la presidència y foren presentats pel vis-president don Joaquim Casas-Carbó, ab entusiastas paraulas de coral germanor entre mallorquins i catalans.

Mossen Alcover, ab sa natural modestia y ab sa parla mallorquina tan atractívola y tan simpática, regraciá'ls compliments que acabava d'endressarli'l senyor Casas y lo molt que [19] ha fet el Centre Excursionista cooperant ab entusiasme a la obra nacional de Diccionari catalá y aplegant elements per arribar a fer, quan sigui hora, el llibre de la nostra hermosa llengua, el primer signe de la vida d'un poble y fonament de tota sa personalitat.

Va fer veure la molta importancia que té la toponomástica o sigui l'estudi dels noms topogrífichs. El gran filólech Humboldt, ab son estudi toponomástich ibérich, ne pren peu pera formular la teoria de que la rasa basca avuy arreplegada en las montanyas y valls de la Bascònia és l'aborígena ibérica per que en molts dels noms de pobles y llocs de distintas y allunyadas regions ibéricas s'hi troban arrels d'aquell idioma; teoria que, si no enterament, en sa major part acceptan distingits y eminent filólechs com en Luchaire de Bordeus y l'alemany Gröber.

Convé, va dir mossen Alcover, que'ns dediquém seriament al estudi de nostra toponomástica. Dedicá un recort als precursors en aquets estudis; a n'en Salvador Sampere i Miquel, autor de l'obra «Toponomástica Catalana» premiada per l'Associació d'Excursions Catalana (co-antecessora del Centre Excursionista), al catedrátich d'aquesta Universitat[,] doctor Balari, autor de l'obra «Orígens de la llengua catalana», premiada pel Ajuntament de Barcelona, y al reverent mossen [Joan] Segura de Santa Coloma de Queralt. Mes com la tasca no és pas acabada encara, convé que'ls excursionistas quan ressegueixin valls y montanyas personalment, o encarregantho a persona idónea del país, prenguin nota de tots els noms dels pobles, barriadas, termes, valls, rius, rieras, barranchs, quintanas, garrigas, codinas, pujols, puigs, turons, montanyas y serraladas, etc.

Aquest estudi té molta més trascendencia de lo que molts se pensan. Las personas se moren, las generacions desapareixen, las civilisacions se fonen ofegadas per las novas civilisacions, tot cambia

en el món, mes lo que té una persistencia més fixa son aquells accidents de la naturalesa quals noms devegadas subsisteixen al través de tots els temps y ens portan un document interesantíssim pera conéixer els orígens del nostre idioma.

Doná las més corals mercés al Centre Excursionista per haver fet una nova edició de sa «Lletra de convit» a cooperar a l'obra del diccionari, edició que'l centre's cuidarà de repartir per tot Catalunya en las sevas excursions.»

També va presentar l'amo Antoni Vicens, que hi digué les seues *glosades* y alcanzá un triunf més gros si importa que'ls dies anteriors.
[20]

Els socis del *Centre* feren mil promeses de col·laborar de bon de veres a l'*Obra del Diccionari*, com ho demana l'interés de la llengua y de la pátria.

Dia 23. Doná una conferència a la *Associació Popular Catalanista* sobre la manera pràctica de col·laborar en la nostra *Obra*. A pesar de que tota la vel·lada va ploure a talabaxons, s'omplí casi de tot el local de l'Associació, tot joves, ben joves, gràcies a Deu y ben entusiastes. Un dels qui hu es més, En Francesc de P. Curet, entregá una llista de 31 col·laboradors nous (haventr'hi 14 que's suscriuen a n-el Bolletí), tots ben resolts a treballar, y molts d'ells ja tenen feyna presa y comensada.

Préviament presentat p'el Sr. President de l'Associació, Moss. Alcover esposá'l pla del diccionari y lo qu'aqueix ha d'esser, axò es, qu'ha d'abassar, no una regió tota sola de la llengua, com feyen els diccionaris anteriors, sino totes les regions y totes les èpoques de la llengua; y feu avinent qu'una obra axí reclama la cooperació de tots els qui parlen y estimen la nostra llengua, cap dels quals, si vol esser conseqüent, se pot escusar de prendrehi aquella part que les seues forces li permeten. ¿Com es, digué, que no tenim el diccionari complet? Perque no l'hem fet. ¿Qui l'ha de fer? ¿Els castellans? ¿Els qui voldrien soterrar la nostra llengua y raurarla de la terra? Si no'l

feym nosaltres el diccionari, no's farà. Donchs cadascú que fassa lo qu'estiga de la seua part y que no hu dex avuy per demá ni confiy de que hu farán els altres. Si tots ho feym axí, aviat el diccionari será un fet. Aont es necessària especialment la cooperació de tots, es per fer la replega de totes les paraules de la llengua, escampades per tots els territoris que la parlen y dins els arxius y obres escrites dels nostros antepassats. ¡Hala, donchs, a cercar paraules tothom! ¡Qui no puga del llenguatge vivent, qu'en cerch dins els arxius! ¡Qui no puga anar a n-els arxius, qu'en trega d'un dels nostres llibres antichs o del modern renaxement!... Y se va estendre en consideracions per l'estil una bona estona.

Aquells joves entusiastes varen prometre col·laborar de bon de veres y reunir-se sovint per canviar impressions y refermar els bons propòsits y encoratjarse uns amb altres.

Tot sortint de *l'Associació Popular*, s'en aná Moss. Alcover amb l'amo Antoni Vicens a *l'Orfeó Catalá*, que'ls-e feu sentir algunes de les seues estupendes cantades, y l'amo Antoni hi va dir tres *glosades* seues, entusiasmant de bon de veres l'auditori.

Moss. Alcover convidá'l director de *l'Orfeó*, Sr. Millet, y tots els *coristes* bons per la cosa, a col·laborar a *l'obra del dic[21]cionari*, replegant les paraules referents a música. El Sr. Millet y sos companys s'oferiren a ferho tot lo bé que sebrien.

Día 24. A pesar d'haver plogut tot lo dia y la vel·lada, doná una conferència a *L'Aplech Catalanista*. Vetassí lo que'n diu *La Veu de Catalunya* de dia 26:

«Malgrat el mal temps que feya, fou numerosíssima la concurrència que va assistir en el local d'aquesta Associació, pera sentir la conferència que l'eminent filólech catalá Mossen Antoni M. Alcover va donar sobre la obra del Diccionari de la Llengua Catalana.

El conferenciant exposá en la seva disertació conceptes semblants a n'els que han constituït la doctrina que ha informant en anteriors conferències sobre'l propi tema.

Després d'encomiar la importancia que té pera la nostra literatura la formació d'un diccionari complert, en el que s'hi apleguin totas las paraulas del llenguatge viu y escrit que, desde la formació del nostre idioma han estat o están en ús en regions de rassa catalana, excitá als concurrents a la col·laboració d'obra tan patriótica segons els procediments exposats en la «lletra de convid» de la que ja se n'han publicat tres edicions.

Feu veure Mossen Alcover lo colossal que resultaría l'empresa per un home sol, y pel contrari, lo factible y relativament senzilla que resultaría comptant ab la cooperació de centenars d'amants de la llengua catalana, fins a l'extrém de poguerse esperar que, si va creixent com fins ara l'entusiasme per la obra del Diccionari, a no trigar molts anys aquest pot ser una falaguera realitat.

Novament el conferenciant exhortá a tan indispensable col·laboració aprofitant una ocasió tan oportuna pera que'ls que de debó estiman a Catalunya y a la seva llengua pugin evidenciar aquest amor, no ab paraulas, sino ab fets que és la manera práctica com els catalans solen esteriorisar els seus propis sentiments.

El conferenciant fou escoltat ab viu interés y molt aplaudit al final de la seva disertació.

A seguit Mossen Alcover presentá a n'els concurrents al glosador de Manacor l'amo Toni Vicens Santandreu de Son Garbeta en els termes en que ho ha fet en anteriors ocasions.

El poeta popular va recitar sas composicions «Escomesa als Catalans», «La Santíssima Trinidad», «Lo nom de Deu», «A la Mare de Deu de Lluch» y «Lo mes de Maig» totas las quals produiren forta impressió en els concurrents[,] que no escatimaren pas al amo Toni els aplaudiments.

El president del Aplech, en Josep Serrat[,] qui anteriorment havia presentat a la concurrència a Mossen Alcover, tancá tan agradosa vel·lada ab sentidas frases de remerciament al eminent

filólech y al popular glosador, que foren rebudas ab grans aplausos.»
[22]

Els socis de *L'Aplech* feren mil ofertes de treballar ferm en la gran tasca lexicogràfica.

Dia 25. Fa estona que Moss. Alcover duya l'idea de proposar a n-els amichs de la nostra llengua la celebració d'un *Congrés de Sintaxis Catalana*. Ensatá'l pensament a n-els capspares del moviment literari mallorquí, y els agradá form [*sic per ferm*]. Tot-d'una d'arribar a Barcelona, esposá la metexa idea a alguns dels qui s'interessen més per la sort de la nostra llengua estimadíssima, y tots aculliren l'idea amb entusiasme. Per esposarla públicament y proposarho d'una manera solemne, el President de l'Ateneu Barcelonès, En Maragall, glòria de les nostres lletres, li oferí la cátedra de la docta comporació [*sic per corporació*] que tan dignament presidex, y aquest fonch el dia convingut per la conferencia, de la qual dona conte *La Veu de Catalunya* de dia 27 amb aqueys termes:

«Ans d'anit, malgrat el mal temps que feya, la rotonda del Ateneu Barcelonés va omplirse a vessar de concurrència, composta en la gran majoría de gent de lletres, per sentir l'anunciada conferencia sobre sintaxis catalana, a cárrech del eminent filólech Mossén Antoni M. Alcover.

L'aparició del il·lustrat sacerdot a la rotonda fou saludada ab un esclat d'aplaudiments per part del públic.

Mossén Alcover comensá la seva dissertació remerciant al Ateneu l'hostatge que li donava y escusant que novament se sentés en aquella cátedra per tractar de gramática, en la necessitat que considerava hi havia d'insistir sobre aquet tema fins a portar a tothom al convenciment de la importancia que té pera'ls catalans l'obra de purificació del seu llenguatge.

Encomiá a seguir el paper principalíssim que la sintaxis desempenya en un idioma, donchs, tenint per objecte la formació

d'oracions, o sia la perfecta exposició d'un concepte, dona a comprendre la manera de pensar y sentir d'un poble, perque és realment la entranya del llenguatge.

Si a un idioma li destrueixen la seva sintaxis —afegí'l conferenciant— el fan malbé, com se troba comprovat en els documents de la baixa llatinitat, en els que, desfeta la construcció de la llengua llatina, se faria de molt dificultosa interpretació a no ser per la circumstancia de que la corrupció s'ha produït pera adaptar-se la nova construcció de proposicions a la nostra sintaxis.

Una llengua sense sintaxis no pot ser una llengua completa: és tot lo més un conjunt de paraules deslligades; lo que venen a ser els elements de construcció que no poden formar un edifici si una mà intel·ligent no las ordena convenientment.

Cal ara preguntar: ¿la llengua catalana té sintaxis?

Com a llengua neollatina té coincidències ab la sintaxis de [23] las sevas germanas en lo qu'es refereix a las lleys generals de construcció gramatical imposadas al desaparèixer la declinació llatina, pedra angular de la seva sintaxis, en els idiomas de nova formació.

Ab tot, llevat de lo que de comú tenen las llengües provinentas del llatí, cada una d'ellas presenta en la seva sintaxis quelcom de particular que las diferencia, cosa que no s'observa en el catalá modern:¹ lo que ha fet suposar a n'els subscriptors castellans que'l catalá havia pres la seva sintaxis de la llengua castellana, donchs en realitat molts dels escriptors del renaixement literari de Catalunya construeixen a la castellana.

¿Com podém saber, donchs, si la nostra llengua té sintaxis propia?

Al meus entendre cal anar a fer l'estudi de la construcció sintáxica del idioma vivent en aquellas comarcas allunyadas de la influencia dels grans centres de població, en els que'l llenguatge està

¹ Nota de l'original: No va dir que no s'observás dins el catalá modern, sino dins el catalá qu'escriuen molts dels escriptors del renaxament.

corromput y al'idioma escrit en els monuments anteriors a l'època en que's senyala'l comensament de la influencia castellana. Aquest estudi'ns demostrará que la nostra llengua té sintaxis propia y ben definida.

Fins al sigle XVI las equivalencias de sintaxis entre las llenguas neo-llatinas subsistiren sense diferenciació en cap d'ellas,² mes tot al modernisarse'l castellá, va senyalar-se ab notables variants, principalment per lo que's refereix al us dels verbs aussiliars, a las concordancias del participi ab el terme d'acció y ab la formació del acusatiu; aixís els castellans, a diferencia dels francesos, dels italians y dels demás neo-llatins, diuen: «Yo *he* venido» y els catalans els estrafém la construcció fent «jo *he* vingut», en lloch de «jo *som* vingut»; «se ha *muerto* mi hermana» y diém nosaltres «la meva germana s'ha *mort*» en lloch de «la meva germana s'es *morta*»; «he visto *á* Maria» que traduím nosaltres dient «he vist *a* la Maria» en comptes de «he vist la Maria».

Prova de que aquestas formas son veritablement catalanas com ho son de las demás llenguas neo llatinas, exceptuada la castellana, és que son vivas en las regions que no han rebut la influencia del castellá y que'ls escriptors que's deixan portar del instint del idioma, sense recordarse de la construcció gramatical, las usan com la cosa més natural. [24]

Cal, donchs, si no volém llevar l'autonomía a la nostra llengua, que la purifiquém de tota influencia que la fassi tributaria de la castellana, principalment per lo que's refereix á la sintaxis, donchs son més de doldre, perque la desfiguran més, las corrupcions de la seva construcció, que las del seu propi vocabulari.

² Nota de l'original: No fonch axó precisament lo que digué Moss. Alcover, sino que la sintaxis de las neo-llatinas se mantenía tot-d'una y encara molt consemblant, y que fonch el castellá que comensá devers el sigle XIII a alterar fonament la sintaxis formantsen una de ben diferent y allunyada de les altres neo-llatinas, lo qual consumá la primeria del sigle XVI.

Al objecte de que's pugui tornar a la llengua catalana la seva propia sintaxis, o sigui la que tenia abans del sigle XVI, o sigui abans de que s'influenciés de la castellana, jo proposo —manifestá l'orador— que's celebri un congrés de sintaxis y que, un cop depurat el nostre llenguatge d'una manera deguda, `ls escriptors tendeixin al seu enteniment als acorts que's prenguin, posant en ús las formas de construcció que s'estimin com a més puras.

No tracto de fer triomfar el meu criteri —acabá dient Mossen Alcover— sino que de la discussió ne surti llum de veritat y acorts beneficiosos pera'l perfeccionament de la nostra llengua, a la que devém provar ab obras y no ab paraulas l'amor que tots li portém.

Un gran esclat d'aplaudiments posá fi a la important y interesantíssima conferencia de Mossen Alcover.»

Després de dir l'amo Antoni Vicens les seues *glosades* conseguint un nou triunf y entusiasmant la selecta y docta concurrència aont hi havia lo milloret de Barcelona, foren moltíssims qu'enrevoltaren Moss. Alcover, alabant y eczaltant l'idea de celebrar el *Congrés de Sintaxis Catalana*, augurantne grans resultats per la purificació y reintegració de la nostra llengua estimadíssima.

S'está a-les-hores estudiant de prim conte la manera práctica de preparar y organizar la celebració de tal Congrés a fi de que siga una cosa digna y adecuada a n-el seu altíssim objecte.

Aquest dia, s'en conseguí una altra de cosa de molta transcendència per l'*Obra del diccionari*. Els eminents arquitectes D. Lluís Domènech i Montaner, Director de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, y D. Eduard Mercader, President de l'Associació d'arquitectes de Catalunya, y D. Antoni Gaudí, el més genial y el més fecunt de tots els arquitectes d'Espanya y de molts de punts de fora d'Espanya, aquests tres mestres de tanta d'anomenada se son compromesos a cuydarse dels termes y mots d'arquitectura y demás arts subalternes. A ells els enviarem totes les cèdules que's repleguin de tals rams, y ells, ajudats de quatre o cinch arquitectes joves

qu'escullirán entre'ls més destres y axerits, farán la revisió de dites cèdules amb tot esment y de prim conte, y formularán les corresponents definicions. Molt hi ha qu'esperar de la competència indiscutible y [25] del patriotisme fervent d'uns mestres tan consumats en la ciència y art de construir.

També va lograr Moss. Alcover que tres operaris ben entesos de la benemèrita fàbrica de vidrieres de color de N'Amigó s'oferissen a replegar tots els termes de *vidrieria*, que son molts y ben importants.

La *Lliga Regionalista* de Barcelona y el *Centre Popular Catalanista* de Sant Andreu del Palomar demanaren a Moss. Alcover que hi donás respectivament conferències sobre *l'Obra del diccionari*, y no va esser possible per falta de dies disponibles, ja qu'ell no poria esser pus a Barcelona, com tampoch no pogué anar a Terrassa aont el cridaven amb vives instàncies aquella partida d'amichs corals que hi tenim. Será una altra vegada, si Deu ho vol.

Moss. Alcover amb l'amo Antoni Vicens s'embarcá dia 26 y arribá a Mallorca dia 27, ple de satisfaccions y sense quebrehi de gaubansa veent els grans avensos que fa cada dia *l'Obra del diccionari* per tot Catalunya y d'una manera especial a Barcelona.

iQue Deu nostre Senyor ho beneesca y hi *don l'increment* que hi cal, a fi de que la cosa continuu sempre quart crexent, fins que la vegem llesta y acabada. Amèn!

LA NOSTRA ANADA A BARCELONA (p. 177-188)

Hi arribárem dia 27 de novembre.

Sempre'ns hi campam bé, gràcies a Deu, a n-aquexa gran ciutat, y no param de rebrehi mostres extraordinàries de consideració, afecte coral y viu entusiasme per l'*Obra del Diccionari*, que may sebrem agrair axí com cal.

Donarem conte de lo que hi he fet aquesta vegada referent a la nostra *Obra* seguint l'orde dels dies que hi fórem.

Dia 27

A les cinch del cap vespre donárem una conferència a n-el *Centre Moral y Instructiu de Gràcia* sobre'l tema: *Importància moral y instructiva del Diccionari Catalá*.

Vetassí que'n diu el *Diario de Barcelona* de dia 29 de dit més: — El M. Iltre. Sr. D. Antonio Maria Alcover, Vicario general de Mallorca, dió en la noche del domingo último una conferencia en el Centro Moral Instructivo de Gracia, en la que trató de la importancia del Diccionario Catalán como obra moral é instructiva. El conferenciante, llegado el mismo día de Palma, expresó ante todo la emoción que le produjo la hermosa manifestación de fe que había presenciado aquella mañana en las calles de Barcelona, elogió luego los trabajos del Centro, que dijo conocer de muchos años y, entrando en el asunto de su discurso ponderó la transcendencia de la obra del Diccionario, desde el punto de vista moral, refiriéndose para probarlo á la enciclo[178]pedia francesa del siglo XVIII, que tan funesta influencia ejerció en su época y las posteriores.

«El Diccionario es la obra de todos, dijo el Dr. Alcover, pero los católicos debemos dedicarle un interés especial, pues siendo católica

la tradición de Cataluña el Diccionario recoge con las palabras las tendencias y modo de ser de un pueblo en su presente y en su pasado, dirá lo que fueron nuestros mayores, y con su ejemplo lo que nosotros hemos de ser si ansiamos de veras la regeneración del país. Hizo ver luego las ventajas que á la instrucción reportaría el Diccionario, comprendiendo todas las voces admitidas en el idioma catalán en las diferentes comarcas en que se habla y explicando su significado, y recomendó expresivamente á sus oyentes se constituyeran en colaboradores de esta obra que podría calificarse de monumento literario de Cataluña. Los prolongados aplausos del numeroso auditorio demostraron el interés con que fué oído el Dr. Alcover. Asistieron al acto el Ilre. señor Dr. D. Jaime Cararach y el Rdo. D. José Buch, que también usaron de la palabra, éste para saludar al Centro Moral Instructivo en nombre del Centro Católico de Olot y su comarca, del que es consiliario, y aquél para congratularse como lo hizo, con grande entusiasmo de la solemne manifestación de mañana y hacer votos para que todos los católicos que concurrieron á ella trabajen con decisión en todos los terrenos. El presidente del Centro puso fin á la sesión con algunas palabras de gratitud para el conferenciante y cuantos tomaron parte en el acto, y luego se trató de poner en práctica el pensamiento del Dr. Alcover, conviniéndose en constituir una comisión de socios que, de acuerdo con aquél, trabaje en la formación del Diccionario.»

Y várem insistir molt en la gran feynada que hi ha p'el *Diccionari* a un centre fabril que tanta d'importància com es Gràcia, aont hi ha tantes d'indústries que totes tenen llur vocabulari tèchnic, que hi ha que recullir de boca dels qui hi treballen. Com una de les obres caporals del *Centre* son les escoles que té ubertes, aont concorren centenars d'obriers jovensans, per via d'aquests ivaja si s'en poren replegar de centenars y milenars de paraules que no serien gayre bones d'atrapar a un'altra banda! ¡Ja hu crech que n'hi tenen de feyna senyada els novells col·laboradors de Gràcia!

Esperam que les bones ofertes de que'ns ompliren els entusiastes del *Centre Moral y Instructiu*, no serán just paraules que'l vent s'en du, sino que florirán y granarán y hi tendrem bona cullita.

Deu ho fassa! [179]

Dia 28

Ens vérem amb l'entusiasta del *Diccionari*, Moss. Jaume Bofarull, de Tarragona, que'ns contá sos escorcolls dins la biblioteca d'aquella ciutat, aont ha trobats alguns còdichs catalans dels sitgles XIV y XV, ben poch coneguts y de gran válua, dels quals treu còpies per publicarlos, y ens ne fará milenars de cèdules, que'ns vendrán com l'anell al dit per la nostra *Obra*.

iJa está clar qu'encoratjarem Moss. Bofarull a seguir endavant per tan bon camí!

Várem conéixer amb motiu de la conferència de Gràcia Moss. Josep Buch, Director del *Centre Católich* d'Olot y sa comarca, y ens férem amichs ferm perque's va oferir a iniciar entre'ls socis de dit *Centre* la replega de paraules d'aquella regió importantíssima per la replega lexicogràfica. Olot es un dels punts aont hi ha més qu'espigolar. iVaja si n'hi tenen de feyna que fer aquella bona gent!

Dia 29

Ens vérem amb el benemèrit y benvolgut N'Enric Prat de la Riba. Fou un'alegria grossa per nosaltres veure'l tan millorat y restablert de la seva llarga malaltia. Ja's pot dir qu'ha tirat el mal a la paret, gràcies a Deu, amb gran satisfacció dels amichs de Catalunya. Conversárem amb ell més de dues hores, y el tema caporal fou la santa causa de la llengua catalana. Y ens va anunciar per dins breu

temps reformes a *La Veu de Catalunya*, que serán d'una gran transcendència per la efectivitat de la autonomia de la nostra llengua; axò es, per deslliurarla de l'esclavatge humiliant del castellà, que molts de catalans, sense donar-se'n conte, li fan patir. En Prat ens va demanar el nostre concurs per aquexes reformes, y ija es de raó que'ns hi oferírem amb tota la nostra ànima! Parlàrem del projectat «Congrés de sintaxis catalana» y ens posá *La Veu de Catalunya* a la nostra disposició per preparar y dur a cap tal projecte... ¡Vaja si'ns hi feu contents En Prat amb totes aquexes coses!

El vespre mos n'anàrem a Sant Andreu del Palomar, y a n-el *Centre Popular Catalanista* que hi ha a n-aquell grandíós arraval, donàrem a les nou y mitja una conferència per moure'ls socis del *Centre*, casi tots joves y entusiastas, a col·laborar a l'*Obra del Diccionari*.

Feta la nostra presentació per un senyor de la Junta del Centre, comensàrem saludant la selecta concurrència, y rendí[180]rem homenatge a la bona memoria de l'honorable En Josep [Lluís] Pons i Gallarza, nat a Sant Andreu del Palomar, un dels primers *Mestres en Gay Saber* y mestre de l'actual generació literària mallorquina, y tan notable per la autenticitat de la seua inspiració y pulcritut y netedat de la seua factura.

Explicàrem lo qu'ha d'esser el *Diccionari* que duym entre mans, y ens várem estendre en consideracions sobre la manera pràctica de col·laborarhi, a fi de que s'en penetrassen bé'ls oyents y poguessen esser tots entesos col·laboradors, com n'hem mester dins totes les comarques del territori de la llengua y especialíssimament a poblacions fabrils y agrícoles com Sant Andreu del Palomar, aont hi ha tantes de fàbriques y tantes d'indústries, petites y grosses, que totes tenen llur vocabulari tècnich, qu'es indispensable recullir relligiosament, si volem que'l *Diccionari* siga tot lo complet qu'ha d'esser. Insistírem molt en que no hi ha negú que no puga esser col·laborador, fins y tot els qui no saben lletgir ni escriure. —Tots

tenen un ofici o altre: donchs poren donar les paraules referents a tal ofici, axò es, els noms de les eynes, de les primeres matèries qu'obren, de les operacions que hi fan, de les coses que fabriquen, etc.; y aquests noms els-e poren donar a n-els senyors de la *Comissió* que esperam que's formarà a n-el *Centre* per que la col·laboració del *Diccionari* a Sant Andreu del Palomar siga lo qu'ha d'esser.

Els senyors de la Junta, sobre tot el Dr. Josep Alcoverro, ànima del *Centre popular Catalanista*, ens varen prometre que formarien aquexa *Comissió* y que hi treballarien de valent.

Deu fassa que siga axí.

Dia 30

Ja feya estona que'ns corria per dins el cap l'idea de demanar a n-el Batle o Ajuntament de Barcelona una cosa per l'estil de la que'ns concedí l'Ajuntament de la ciutat de Mallorca l'any 1903, axò es, una cantitat per cèdules en blanch a repartir entre'ls col·laboradors que'n demanin per omplirles. De les quatrecentes o cinchcentes mil que fèrem amb les quatrecentes pessetes que'ns doná dit Ajuntament de Palma, en devem haver enviades més de xixanta mil a Barcelona y altres punts de Catalunya. Y cada vegada que n'hi enviávem, ens ocorria: —iAxí metex es una mica estrany haver d'enviar de Mallorca a Barcelona paper per escriure! iSi l'Ajuntament de la ciutat comtal prengués llum del de Palma, s'acabaria un tal cosa!

Amb aquexa idea anárem ara a Barcelona; y, consultat el cas amb alguns amichs, ens digueren: —iEndavant! —Fet y dit, dema[181]nam audiència a n-el Sr. Batle de Barcelona. La mos concedex a l'acte; y ens hi presentam amb lo retgidor regionalista y amich del cor En Francesc Cambó. ¿Que m'en direu? El Batle'ns va rebre amb els brassos uberts; acceptá amb entusiasme la demanda

de fer tallar docentes o trecentes mil cèdules p'els col·laboradors del *Diccionari* que'n vullen; y convenguérem que'l depòsit d'elles fos l'Arxiu Municipal metex y l'encarregat de repartirles el nostre col·laborador y amich entusiasta N'Alfons Damians i Manté, un dels *qui tenen poca son*. Y no sols s'oferí a n-axò el Batle, sino a enviar per correu les cèdules que demanin els col·laboradors de fora de Barcelona; y llavò s'oferí a un'altra cosa, de vera transcendència: a recomenar a tots els Batles de Catalunya que fassen costat a l'*Obra del Diccionari* y que promoguen dins llurs respectius districtes la col·laboració a la metexa. ¡Ja hu poreu creure qu'acceptárem tan magnífiques y patriòtiques ofertes amb tota la nostra ánima y n'hi férem a n-el Batle mil mercès! ¡Estam ben esperansats de qu'aqueixa recomanació a tots els Batles de Catalunya ha d'esser de grans resultats per la nostra *Obra*!

Celebrárem amb lo nostre amich coral lo M. I. Sr. Marquès de Dou una llarga entrevista, y ens mostrá els centenars de cèdules que acaba d'omplir de paraules qu'ell meteix ha recullides a n-els endrets més oposats de Catalunya ja fa molts d'anys, y qu'ara ha represa amb nou ardor l'espigolada. Gran part d'aquexes paraules les havia duytes a n-el gran mestre En Marian Aguiló, al cel sia. Veent que l'obra lexicogràfica del gran apòstol de la llengua, amb tant d'anys que fa qu'es mort, no du camí de publicarse, el Marquès de Dou, a forsa de recordar y de girar notes de molt de temps enrera, ha omplits aqueys centenars de cèdules, y ja n'hi té més de mil de paraules y totes molt característiques y especials de diferents regions y ben de pura rassa catalana. ¡Endavant, amich del cor, per tan bona via, y que deu vos pagui la caritat!

El vespre mos n'anàrem a Sants, a n-el casal de la societat *L'Orfeó*, que's va omplir de gom en gom, assistinhi el Sr. Rector y un Vicari d'allá. El conegut advocat catalanista N'Enric Laporta feu la nostra presentació amb gentilesa de frase y viu entusiasme; y a-les-hores prenguérem la paraula y tractárem de «l'importància que té per tot bon catalá *l'Obra del Diccionari*», [182] recordant que catalans, balears y valencians som històricament un metex poble, y que a les Balears y a València parlen la llengua que hi dugué l'inmortal rey En Jaume amb sos conquistadors y pobladors, casi tots catalans; y per lo metex som una metexa gent y parlam la metexa llengua: —veritat que'l renaxement actual ha restablerta y que l'incultura y el centralisme dels tres derrers sitgles havien feta oblidar. Esplicárem les grans ventatges que oferex, el diccionari d'una llengua per l'estudi y conexensa de la metexa, y que tots els pobles civilisats procuren tenir un instrument de cultura tan poderós y eficás, y que'el poble catalá es precís que el tenga, tan perfet y acabat com qualsevol altre. Llavò'ns várem estendre en ferlos comprendre lo molt que'ns porien y havien d'ajudar a la formació del nostre *Diccionari*, si's tenien per catalans fins y bons fills de la Pàtria, perque el *Diccionari* el s'han de fer els catalans metexos. Esperar que'l mos fassen els castellans o els francesos seria una beneytura, una estupidesa. El *Diccionari* l'hem de fer nosaltres: y ¿qui som nosaltres? Tots els catalans, tots els qui parlam aquexa llengua cent voltes gloriosa; tots els qui sentim gens d'amor envers ella. Manera de contribuir, de prendre part en aquesta *Obra*: donar cadascú les paraules del seu ofici o professió. ¿Qui de vosaltres no té un ofici o ocupació? Hem de considerar que tots en teniu, y que hi sou ben entesos. Donchs les paraules pròpies d'aquex ofici vostre, axò lo menys ens heu de dar p'el *Diccionari*. Y com aquí, a Sants, hi ha tantes d'indústries, y totes elles tenen un sens fi de mots propis y tècnichs, figurau si mos ne poreu donar moltes de paraules sense sortir del vostre redol, de la vostra esfera. Esperam

qu'aquí, a l'Orfeó, se formarà una *comissió* d'entusiastes per organitzar aquexa tasca, y a n-els que compondrán tal *comissió* els-e poreu donar totes aquelles paraules y totes les altres que sapiguen. Lo qu'interessa es que hu prenguen amb entusiasme, que hi poseu la vostra bona voluntat. Amb entusiasme y bona voluntat els poch tornen molts, els fluxos tornen forts, els petits tornen gegants. Esperam que Sants no'ns ha de negar el seu entusiasme y bona voluntat per l'*Obra del Diccionari*, y que'l seu nom figurará entre'ls dels pobles que més haurán contribuït a n-aquexa obra magna.

Acabada la conferència, els de la Junta y altres entusiastes ens prometeren que constituïrien la *Comissió organitzadora* de la tasca lexicogràfica y que ja'ns ho farien sebre.

Llavò l'Orfeó cantá admirablement, delitosíssimament, el *Sanctus* y el *Gloria* de la gran missa polifònica d'En Victoria, váries cançons catalanes, una de rossellonesa y llavó acabá amb la immortal *Pastoreta*. [183]

Com el President de l'Orfeó y un dels que hi canten, ens acompanyaven a la fonda, ens contaren les grosses dificultats que varen haver de vèncer y la gran constància, magnanimidat y decisió que foren precisas per arrelar y consolidar l'Orfeó a Sants, perque la gent d'allá eren més afectats de ballar y de comèdies flametjants, y no'ls entraven per l'ull dret aquelles canturies de l'Orfeó. Hi trobaven poca sal y poch pebre; y, entre altres coses, deyen qu'axò de cantar la *Pastoreta feya jesuïta*. Ens va fer molta de gràcia aquexa sortida, que en bona veritat es altament significativa y eloquent.

L'Orfeó de Sants es un eczemple llampant de que'l catalanisme es un moviment de cultura y altament civilisador: es llum, vida, seny, bon gust.

Dia 1 de desembre

Ens vèrem amb en Josep M. Armengol, abans jutge de Sarrià, avuy *Oficial lletrat* de la secretaria de l'Hospital de Santa Creu de Barcelona, entusiasta de la nostra *Obra*, y persona molt acostada a la família de l'inoblidable Dr. Balari i Jovany. N'Armengol s'era oferit a parlar a n-els hereus del Doctor a veure síns dexarien aprofitar pel *Diccionari* els materials lexicogràfichs qu'ell ha dexats. Li demanàrem quines noves ens poria donar sobre aquest punt, y ens va dir qu'havia vista la senyora germana del Doctor, que sembla que n'es hereua, y li havia esposada la nostra demanda, y qu'aquexa senyora ha contestat que, son tantes les demandes que li han fetes moltes de persones d'un vent i d'altre, qu'ha resolt per ara no resoldre res; y, sobre tot, qu'aquells materials les havia aplegats el seu germá p'els seus estudis, gusts y aficions, y que negú pus hi té cap veu ni cap dret.

Nosaltres, tot respectant axí com cal, la resolució y apreciacions d'aquexa senyora, y plens de la fe que tenim en l'avens y triumf definitiu de la causa de la nostra llengua estimadíssima, esperam temps millors per la nostra demanda, y estam segurs, seguríssims, de que Deu compondrá les coses de tal manera que, d'un vent o d'altre, a la fi porem aprofitar el tresor lexicogràfich del Dr. Balari.

A la vesprada'ns aplegàrem amb els fervents amadors de la llengua pàtria En Rossend Serra i Pagés, En Joan Alandí, N'Emili Vallès i Vidal, En Jaume Algarra i Postius, En Fèlix Escalas y En Joan Alzina i Melis; y parlàrem d'aprop del pro[184]jecte de fer un congrés de sintacsis catalana, que várem proposar dia vint y cinch de gener s'enguany a l'*Ateneu Barcelonès* en la conferència que hi dárem.

Ja'ns érem reunits dia 20 de mars els meteys amichs amb lo Dr. N'Antoni Rubió i Lluch y En Jaume Massó i Torrents, que'ns oferiren llur concurs y que'ns farien costat en tot lo que poguessen, oferiments qu'ara mos han renovats. Ja llavò el doctor Rubió indicá la conveniència de que'l *congrés s'anomenás de la Llengua Catalana* y que's ficsás, axó sí, especialment en la sintacis de la metexa, que tant y tant afretura d'un má compassiva de tots els bons catalans, que la tenen molts d'ells una mica massa oblidada.

Donárem conte a n-aquells amichs de les consultes qu'han fetes sobre tal congrés a n-el P. Jaume Nonell, a Moss. [Marian] Grandia, a n-en Pere Vidal, de Perpinyà, a n-En Miquel Ventura i Balanyà, professor de la Normal de Madrid, a n-En Gregori Artizà, de Campmany, y de les contestacions y bones ofertes que'ns han fetes.

Tots els reunits convenguérem en la conveniència de que'l congrés se diga *de la Llengua Catalana*, que siga'l primer d'una sèrie i que versi principalment sobre la nostra *sintacsis*, tal com proposa'l Dr. Rubió; y que hi prenguin part totes les regions que parlen catalá, oferint temes a les persones més enteses de dites regions per que venguen a sostenirlos a n-el congrés, consultantlos prèviament l'idea y demanantlos que'n formulin de temes segons llur manera da [*sic per de*] veure, per després poder formular la llista definitiva. Convenguérem també que, com tot axò s'ha de preparar amb temps, una volta formulada la llista de temes y repartits aquests entre les persones que'ls han de sostenir y publicats, hi ha que donar lo menys deu o dotze mesos per poder estudiar la cosa y fers'hi les esmenes que ocorregueren, a fi de que'l congrés siga de resultats positius y no fum de formetjada.

També hi ha qu'estudiar el retglament qu'ha de regular la constitució del congrés y la seua vida. Per axò'ns donará molta de llum el del *Congrés Universitari* que's va celebrar no fa gayre a Barcelona, aont els escolars catalanistes donaren tantes de proves de cultura, seny y magnanimitat.

Per preparar l'organització de totes aquestes coses ens comprometérem a treballarhi, tot quant porem, els reunits aquest dia, més amunt anomenats, contant com contem amb el Dr. Rubió i Lluch y En Massó y Torrents y llavò amb l'arquitecte En Joan Rubió y En Josep Carner, que tanta de via fa dins els camp de les Lletres catalanes. [185]

Confiats en la empenta de la nostra causa y en l'entusiasme per la nostra llengua que batega dins totes les regions que la parlen, emprenem aquexa nova *Obra*, que Deu nostre Senyor y Maria Santíssima, amb tots els Sants y Angels tutelars de la nostra terra beneesquen y prosperin. Amèn.

Anàrem a la *Associació Popular Catalanista*, y el bon amich y entusiasta En Francesc de P. Curet ens doná conte de la molta feyna que fan els col·laboradors de l'*Associació*, que son una bona partida y ben resolts.

Dia 2

Amb el tren de les set y tretze ens espitxàrem a Manresa, aont várem fer una conversada ben llarga amb lo Rt. P. Jaume Nonell, glòria de la Companyia de Jesús y de la filologia catalana, qu'ha il·lustrada tant y tant amb les seues obres voluminoses, fruyt de molts d'anys d'estudis fondos y sòlits de la nostra tradició gramatical, y aont tenen els amants de la llengua catalana tant y tant qu'aprendre. Y ¿de qu'haviem de parlar amb el Pare Nonell més que de l'*Obra del Diccionari* y de la *gramática* de la nostra llengua estimadíssima? Ja es cert que aprofitàrem tan bona avinentesa per

consultar a n-aquell mestre venerable una partida de punts, y en romanguérem ben contents de lo que'ns hi va dir!

Encara que ploqués tot aquell dia y fés mal anar ferm p'els carrers de Manresa amb la pluja y el fanch, tenguérem el gust de visitar l'imprenta del nostre bon company *El Pla de Bages*, y'ns férem conexents amb el propietari d'aquella, un axerit catalanista y benemèrit de l'art tipogràfich. També'ns vérem amb el metge Dr. N'Oleguer Miró, qu'es dels col·laboradors que *no'n tenen* mica de son, que treballa a les totes y amb gran acert a un vocabulari mèdich catalá per la nostra *Obra*, que'ns será d'un gran profit, ja es segur. Ademés coneguérem l'honorable En Leonci Soler i March, Diputat a Corts per Manresa, benemèrit de la Relligió y de la Pàtria y un dels membres més actius de la minoria regionalista y que dins el Congrés sol cantar les veritats ben llampant a n-aquella gent de Madrid. Donchs aquex bon amich s'oferí a fermos costat en tot y per tot en l'*Obra del Diccionari* y a promoure de valent entre sos amichs la col·laboració a la metexa; y semblants promeses y ofertes ens feren els socis de la *Lliga Regional* que hi trobárem com hi várem anar. Els escitàrem a que prenguen una part ben activa en la [186] tasca lexicogràfica, que prou s'es mester. «Ab motiu d'aquestes eccitacions (diu el *Pla de Bages* de dia 5 del corrent, donant conte de la nostra breu estada a Manresa) tenim entès que la *Lliga* se proposa organitzar el recull de paraules usuals en aquesta Comarca». ¡Endevant!

Amb el tren que surt de Manresa a les cinch y cinquanta nou, ens ne tornárem a Barcelona, y encara fórem a temps a donarhi una conferència a n-el *Centre de Sant Pere Apòstol* del carrer de Trafalgar, que fa tant y tant de bè entre'l jovent d'aquell endret per medi d'escoles nocturnes y conferències relligioses y literàries.

Lo President del *Centre* feu la nostra presentació amb uns grans elogis a l'*Obra del Diccionari*, recomanant a n-els joves oyents, qu'omplien casi tota la sala, que no patex gens de petita, que'ns escoltassen y que acudissen a la crida que'ls anávem a fer.

Comensárem dient que Sant Pere Apòstol era un gran patró per ells, tots tan joves, y per la nostra *Obra*. Sant Pere fou sempre un' anima jove, ple d'entusiasme, ple de fe, tot consagrat a n-el Bon Jesús; per la seua confessió de la divinitat de Jesús va meréixer esser cap y fonament de l'Església y mestre en la Fe de tots els cristians. Per treballar en l'*Obra del Diccionari* s'es mester molt d'entusiasme, molta de fe; per axó tenim posades totes les nostres esperances amb els joves catalans y mallorquins. A-les-hores desplegárem aquest tema: «A n-e qui interessa més directament l'*Obra del Diccionari* es a n-els joves catalans y de totes les regions que parlen la nostra llengua. Recordárem el principi de la unitat de la llengua entre Catalunya, Balears y València, y que, per no haver aquexa gran veritat presidida la formació dels diccionaris anteriors a n-el nostre projecte, han resultat incomplets, manxols, fragmentaris, porque (may ens cansarem de repetirho) la nostra llengua no es tota a Catalunya, ni es tota a les Balears, ni es tota a València, sino a n-el conjunt de totes aqueixes regions; y per lo metex hi ha que replegar, per que'l *Diccionari* siga complet, tot lo qu'es conserva, tot lo que's parla dins totes aquexes regions. Y ¿qui ha de fer aquexa replega? ¿Els forasters? els inimichs, que lo que voldrien, es esveir y raure de tota la terra l'últim rastre de la llengua catalana? ¿Aquests han de fer la replega? No, l'han de fer els qui estimen aquexa llengua gloriosa, els qui están convinsuts de la seus escl·lència, dignidat y realesa; l'han de fer els joves, porque a n-els vells tant [187] els es com no'ls es el tenir *diccionari* per la poca esperança que tenen de viure gayre; son els joves, els qui comensen la vida, qu'están cridats a esser la Catalunya de demá, y els destinats a sentir la necessitat y les ventatges d'un bon *diccionari*, d'un instrument de cultura y

d'il·lustració de tanta de transcendència per tot poble civilisat. Llavò'ls-e férem veure com negú's poria escusar amb raó de col·laborar en el *Diccionari*, perque fins y tot e's qui no sabien de lletra, porien col·laborarhi proporcionant les paraules pròpies del llur ofici, essent axí que'ls diferents oficis de la nostra terra son una mina riquíssima, un tresor preciosíssim de mots y paraules que donarán un valor incalculable a n-el *diccionari* que anam a fer. Acabárem fent una escitació a tots a que's revestissen de coratge y's convencessen de que, si volem diccionari, som nosaltres que l'hem de fer, y que, dexarho p'els altres, es resignarnos a no tenirne. Emprunguerem tots la tasca patriòtica de replegar paraules p'el *Diccionari*, y que's constitueca a n-el *Centre* una *Comissió* que organís y ordén aquests treballs y que fassa fer a n-els del *Centre* bona feyna per Deu y per la Pàtria. Axí'ns ho prometeren el Dr. Codina, ànima del *Centre de Sant Pere Apòstol*, y altres entusiastes d'allá metex en qui tenim grans esperances.

Dia 3

Com anávem amb el retgidor catalanista En Francesc Cambó a veure'l Batle de Barcelona dia 30 de novembre, trobárem el simpàtic diputat provincial de Vilanova, En Josep Bertran i Mussitu, y ens va indicar que tal volta la Diputació Provincial de Barcelona, si li demanásem una cantitat per cèdules en blanch per repartir a n-els col·laboradors, la mos concediria. Aquella paraula no va caure en terra; y aquest dia, acompanyats d'En Bertran y Mussitu metex, ens presentárem a n-el President de la Ecma. Diputació Provincial; y com sentí la nostra demanda, l'acceptá to d'una amb entusiasme, y s'oferí ademés a recomanar la col·laboració a la nostra *Obra* a tots els Presidents de les Diputacions catalanes, y ens va omplir d'atencions y de bones ofertes. Li quedárem agraidíssims, y ara estam també a la

Comissió y a la *Diputació* porque en la primera sessió qu'han celebrada, segons ofici del M. I. Sr. Governador Civil de la ciutat comtal, ens han concedides 200 pessetes per fomentar la tasca lexicogràfica, que du'l seu llayt. Que Deu nostre Senyor le hi pagui a la Ecma. Diputació de Barcelona aquex gran favor que fa a l'Obra del diccionari, axí com nosaltres le hi agraim y les hi agrairán segurament tots els nostres col·laboradors. [188]

Vérem també'l nostre clàssich poeta y insigne patrici En Ramon Picó i Campamar, que volgué sebre de la nostra boca tota la via que fa l'*Obra del diccionari*, y li parlárem del projecte de *Congrés de la llengua Catalana* tal com l'hem esposat més amunt, y li agradá ferm, y ens va oferir tota la seua cooperació. ¡Beníssim!

Hem volgut contar per menut totes aquexes coses qu'hem fetes a Barcelona porque creym que no han de venir gens tort a n-els qui s'interessen per l'*Obra del diccionari*, y qu'han de servir de qualche profit.

Deu ho fassa. Amèn.

EXIDES FILOLÓGIQUES (p. 198-199)

No n'hem pogudes fer gayre aquest any passat, no per falta de ganes, sino de temps.

Dia 5 de maig fórem a Calvià a ferhi l'estudi de la fonètica, y hi trobárem coses ben curioses. —Els col·laboradors que hi tenim ens prometeren treballar dalt la toponímia. Hem de creure que hu han fet.

Dia 11 y 12 del metex més forem a Andratx y S'Arrecó amb el metex objecte d'estudiarhi la fonètica. Es un recó de Mallorca, filologicament interesantíssim. En prenguérem per llarch de notes, sobre tot per la gramàtica. —Els col·laboradors dels dos pobles (de dos que n'hi teníem, ara son cinch) ens donaren paraula també de replegar la toponímia d'aquells endrets.

Dia 4 y 5 de setembre fórem a Capdepera. Ens vérem amb els col·laboradors que hi tenim, y ens donaren conte de la feyna feta y de la qu'están animats a fer, *la toponímia*.

El dia 4 dins la gran sala de l' escola que hi tenen els *Pares Ligorians*, tota plena de gent, donárem una conferència sobre'l regionalisme, explicantlos a la llum de la sana filosofia y de la crítica històrica les escl·lències y grans ventatges del sistema regionalista tant en l'orde polítich y social com en el literari. Els-e presentárem l'eczemple de l'història d'Espanya, aont amb el sistema regional la nació se rescatá dels sarrains fentlos passar definitivament l'estret de Gibraltar y llavò se va sebre engrandir dins Europa, Amèrica y Oceania com cap altra nació, y aná avant y quart crexent fins qu'abandoná en mal hora la política regional, abrassantse amb el cessarisme unitarista y uniformista francès, qu'es estat la nostra ruina, y Deu vulla que no'ns fassa desaparèxer del mon, com hi estam ben esposats, si no'ns desxondim de casta forta tots els qui'ns gloriam d'esser fills d'Espanya, no de la dels *toros*, de *la Marcha de*

Cadiz y de *El Imparcial* y demás *rotatius* del metex pelatge, sino de l'Espanya autèntica, axí com la sentim els inimichs del *centralisme*. Y várem acabar convidant aquells bons capdeperins a prendre part en la tasca de replegar paraules p'el *diccionari*, aont no hi ha negú que no puga treballar amb gran profit propi y de la Pàtria.

De Capdepera mos n'anárem dia 5 a Artà, aont també parlárem d'aprop amb els col·laboradors artaners, y en trobárem alguns de novells, plens de coratge. Tots ens prometeren fer bona feyna ferm.
[199]

Dia 6 dematinet li várem estrényer cap a Son Servera, y els col·laboradors serverins ens mostraren la nova feyna que duen entre mans, qu'es la toponímia d'allà, que ja deven tenir ben envant.

Els dies 22 y 23 d'Octubre fórem a Valldemossa y Deià amb la metexa idea d'estudiarhi la fonètica; y no mos hi campárem gens tort. En várem tornar amb un bon enfilall de notes.

Dia 11 de desembre en trobávem a Muro, y a n-el local de les associacions de *Lluïsos*, *Fadrins* y *Joseps* inaugurárem una sèrie de conferències. La nostra acabá convidant la gent a replegar paraules per la formació del diccionari, fent veure que no hi ha negú que no puga prendre part en aquella tasca patriòtica. Ens sembla que sí qu'han de fer qualque cosa aquells *murers*. Axí'ns ho prometeren. Y els e tenim per homos de paraula.

La metexa excitació férem el dia de Capdany a n-els *Obrers Catòlics* de Manacor, aplegats en vel·lada literària per la conclusió dels *eczercicis espirituals* que solen fer cad'any per aquest temps.

Prou que porien prestar un gran servici a la causa de la llengua y de la il·lustració y poliment del poble aquelles *associacions* si s'entretenien els diumenges y festes una estona a replegar les paraules de les feynes amb e que'ls socis se passen la vida!